

Vizuelizacija prostornih podataka

Kao jedan od najsvikovitijih načina vizuelizacije podataka pohranjenih u bazama podataka jednog GIS je izrada kartografskog prikaza nekog područja na kojem će pomoću raznih tehnika biti prikazani neki podaci sadržani u bazi podataka.

Za razliku od neke karte, napravljene u grafičkom programu, kod karata izrađene u GIS aplikacijama, svaka promena u sadržaju baze podataka će se prikazati i na formiranom kartografskom prikazu.

Kompozicija karte

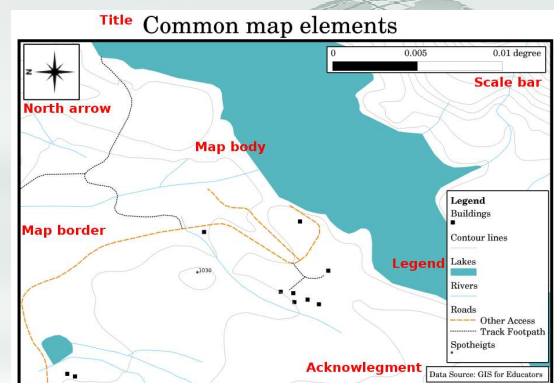
- U postupku kompozicije karte se na odgovarajući način vrši razmeštaj elemenata karte na površini karte.
- Pri kompoziciji karte treba voditi računa da sadržaj kartografskog prikaza bude dovoljno jasan i intuitivan, jer će karte često koristiti i osobe koje nemaju obrazovanje iz tehničke struke.

Elementi karte

Osnovni elementi karte su:

- Naziv karte
- Koristan prostor karte sa kartografskim prikazom
- Legenda
- Znak severa
- Razmernik
- Dodatne informacije kao što su: Izvor podataka, koordinatni sistem, projekcija itd.

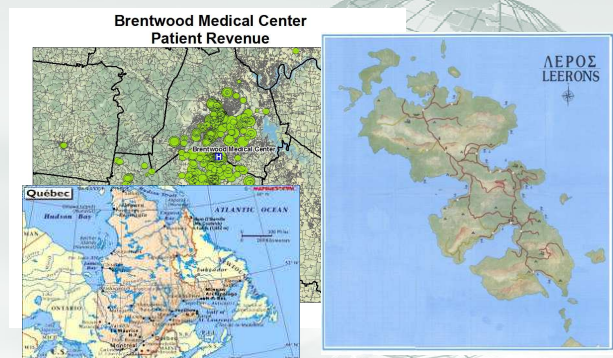
Elementi karte

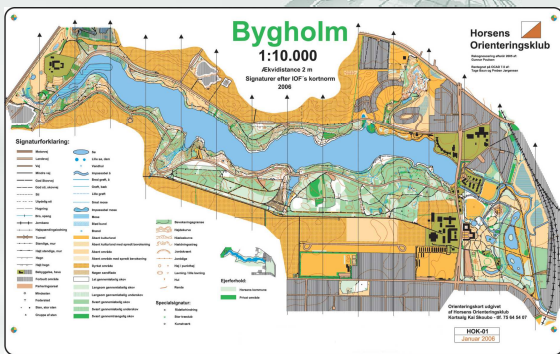
Naziv karte

- Naziv karte je nešto što odmah uočava, on daje korisniku karte polazne smernice o pojavi koja je prikazana na karti.
- Naziv karte bi trebao da bude u jednom redu
- Naziv karte se obično stavlja na centralno mesto iznad korisnog prostora.
- Alternativno, naziv može bit dat iznad legende.

Naziv karte

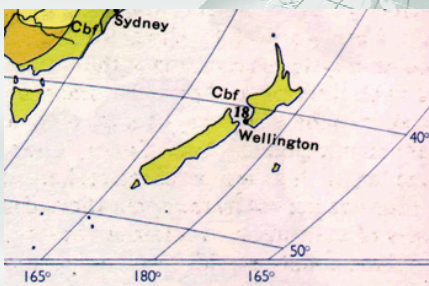
Naziv karte

Koristan prostor karte

- Unutar korisnog prostora karte se prikazuje pojava koja se želi prikazati putem sadržaja karte. Koristan prostor zauzima najveći deo karte.
- Okvir karte predstavlja granicu korisnog prostora. U korisnom prostoru karte može biti data koordinatna mreža, onda će na okviru karte biti označene vrednosti koordinata.

Koordinatna mreža karte

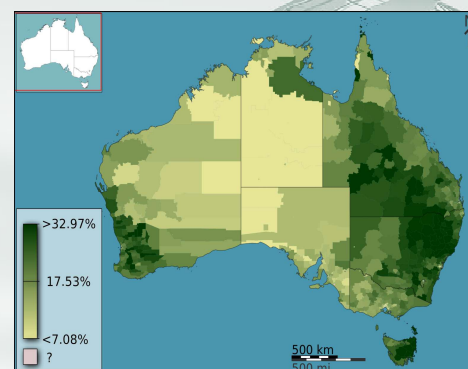
Legenda

- Karta predstavlja pojednostavljeni prikaz realnog sveta. Razne pojave se mogu prikazati na karti korišćenjem različitih boja, intenziteta boja, simbola itd.
- Legenda karte daje objašnjenje šta predstavljaju određeni simboli, boje, šrafure ili linije na karti.
- Legenda predstavlja ključni element na karti koji olakšava razumevanje pojave koja je na karti prikazana.

Legenda

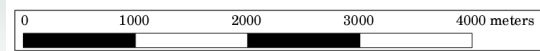
- Legenda treba nedvosmisleno da pruži objašnjenje za prikaz na karti.
- Unutar legende može biti dato dodatno tekstualno objašnjenje pojava prikazanih na karti.
- Legenda se pozicionira tako da ne zaklanja značajne delove kartografskog prikaza.

Legenda

Razmera

- Putem razmere se izražava odnos dužina na karti i u prirodi. Razmera može biti izražena:
- numerički – u obliku razlomka: 1 / M
- opisno – npr. 1 cm predstavlja 10 km
- grafički – putem razmernika

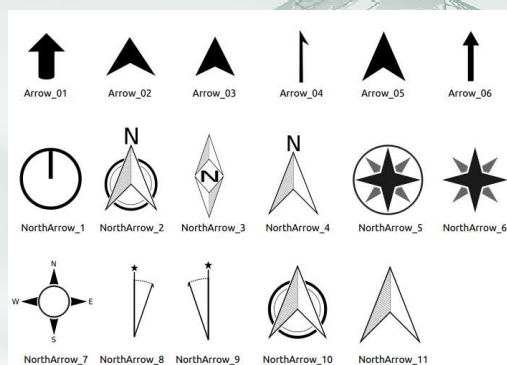
13

Znak severa

- Poželjno je da svaka karta ima znak pomoću koga je naznačen sever (ili i ostale strane sveta), naročito ako je koristan prostor karte zaokrenut u odnosu na smer severa.
- Ukoliko je sadržaj karte orijentisan prema severu, ukoliko je na okviru označen koordinatni sistem i data je koordinatna mreža, znak severa se može izostaviti.

14

Znak severa

15

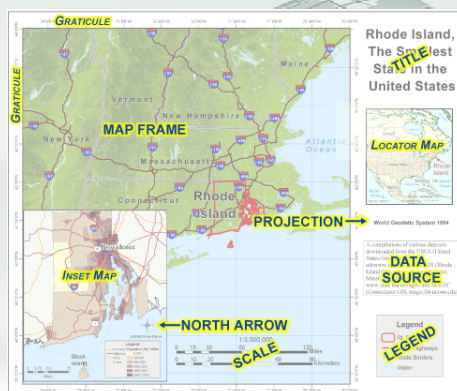
Ostale informacije

Na karti mogu biti date i druge tekstualne informacije kao što su:

- Izvor podataka za kartu.
  - Datum izrade karte.
  - Autor karte.
  - koordinatni sistem prikazan na karti.
  - Korišćena projekcija za izradu karte itd.
- Ovi podaci se obično ispisuju sitnim slovima, ali ipak dovoljno velikim, kako bi bili čitljivi.

16

Elementi karte

17

Kartografski prikaz

Prostorni elementi GIS-a i vrednosti atributnih podataka mogu na karti biti prikazani na različite načine, u zavisnosti od tipa prostornog podatka.

Pojave na karti se mogu prikazivati:

- Korišćenjem različitih boja prikazanih elemenata
- Korišćenjem simbola

18

Boje

- Pravilno korišćenje boja pri izradi karte može da poboljša vizuelni efekat karte. Međutim, korišćenje boja nije garancija da će karta biti dobra. U zavisnosti od namene karte, nekad će karta sa korišćenim samo sivih tonova dati potreban vizuelni efekat.

19

Boje

Definicija neke boje koja će se koristiti u kartografskom prikazu može da bude data na više načina. Jedna od mogućnosti je korišćenje HSV opisa:

- Hue – ton boje
- Saturation – zasićenje boje
- Value – sjajnost boje

20

Ton boje - Hue

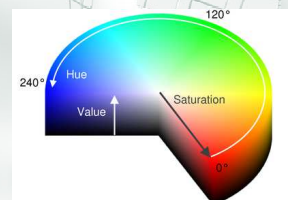
- Ovaj parametar se izražava kroz poziciju na krugu spektra boja, kao ugao (0° do 360°) ili u osmo-bitnom zapisu (0 – 255).

21

Zasićenje boje - Saturation

- Zasićenje boje se izražava u procentima (0% - 100%) ili u osmo-bitnom zapisu (0 – 255). Vrednost 0% predstavlja belu boju a vrednost 100% predstavlja čistu boju.

22

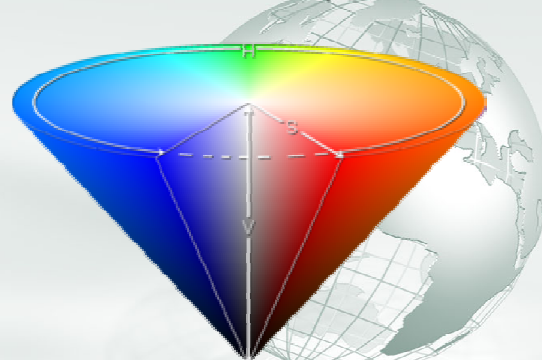
Sjajnost boje - Value

Izražava se kroz procenat (0% - 100%) ili u osmo-bitnom zapisu (0 – 255). Daje procenat crne ili bele boje pomešane sa čistom bojom.

- 0% - crna boja
- 50% - čista boja
- 100% - bela boja

23

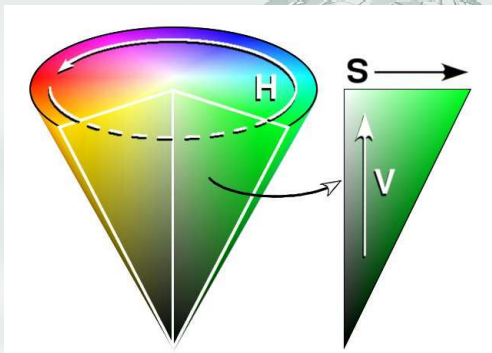
HSV konus boja

24

HSV konus boja

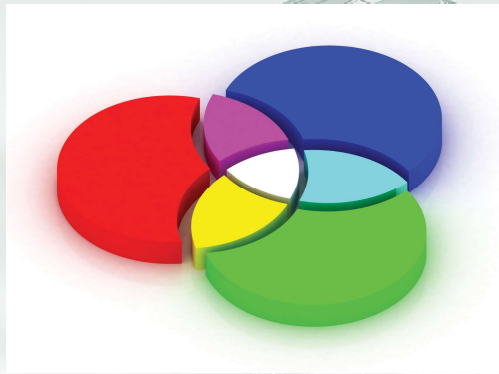
25

RGB model boja

- RGB model je aditivni model boja. Ceo spektar boja nastaje mešanjem tri boje: crvene (**Red**), zelene (**Green**) i plave (**Blue**) u određenom procentu.
- Svaka boja se izražava sa tri brojeke koje predstavljaju procenete crvene, zelene i plave boje. U osmo-bitnom zapisu, vrednosti su od 0 do 255.

26

RGB model boja

27

RGB model boja

- Pomešane sve tri boje u punom intenzitetu daju belu boju (255, 255, 255).
- Odsustvo svih boja daju crnu boju (0, 0, 0).
- Žuta boja – (255, 255, 0)
- Ovaj model boja se koristi kod uređaja koji emituju svetlost: monitori, projektori itd.

28

CMY model boja

- CMY model boja je substraktivni model boja. Ceo spektar se dobija oduzimanjem (filtriranjem) boja iz bele (kompleksne) boje.
- Ovaj model se koristi kod štampanja. Odštampana boja na beli papir oduzima (filtrira) tu boju iz bele boje.
- Ovaj model čine tri boje: tirkizno plava (**Cyan**), purpurna (**Magenta**) i žuta (**Yellow**)

29

CMY model boja

- Tirkizni filter od bele boje oduzima crvenu boju.
  - Purpurni filter od bele boje oduzima zelenu boju.
  - Žuti filter od bele boje oduzima plavu boju.
- U osnovi je CMY model komplement RGB modelu. Koristi se kod kolor štampe, pošto se odštampana boja na belom papiru ponaša kao filter.
- CMYK je model zasnovan na CMY modelu uz dodatak crne boje (**Black**), upotrebljava se kako bi se izbegli problemi formiranja crne boje mešanjem CMY boja.

30

CMYK model boja

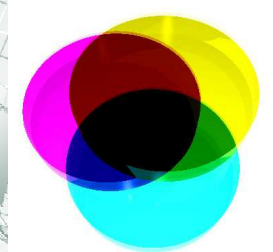
31

RGB i CMY model

RGB model

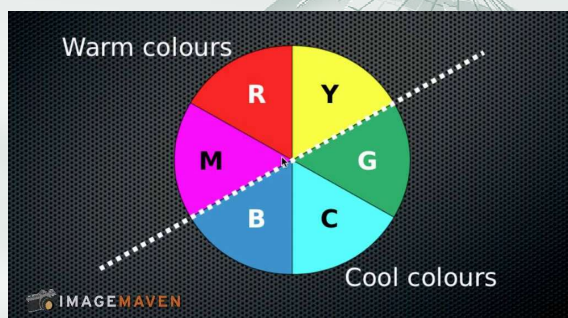

CMY model

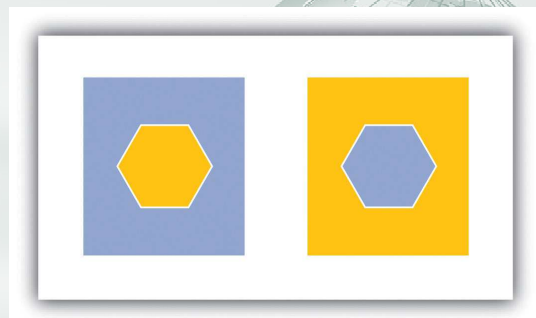
32

Tople i hladne boje

33

Tople i hladne boje

34

Tople i hladne boje

- Tople boje su boje koje u prirodi dominiraju kada je sunčan dan. Tople boje na kartografskom prikazu jače stimuliraju posmatrača
- Hladne boje su boje koje dominiraju kada je oblačan ili kišni dan. Kartografski prikaz korišćenjem hladnih boja deluje umirujuć na posmatrača karte.

35

Simboli

- Pored boje, podaci vezani za prostorne podatke mogu na karti biti prikazani putem simbola.
- Za razliku od rasterskih podataka, gde jedan piksel nosi informaciju, koja je najčešće prikazana bojom, kod vektorskog zapisa se informacije vezane za tačku, liniju ili poligona mogu pored boje, prikazati i putem simbola.

36

Simboli

Pri korišćenju simbola, u zavisnosti od vrednosti podataka koji se žele prikazati, kod simbola se mogu menjati:

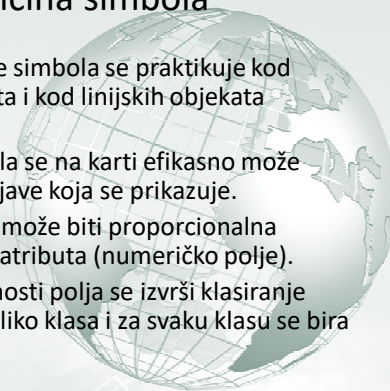
- Veličina
- Tekstura
- Šara (pattern)
- Oblik
- Boja

37

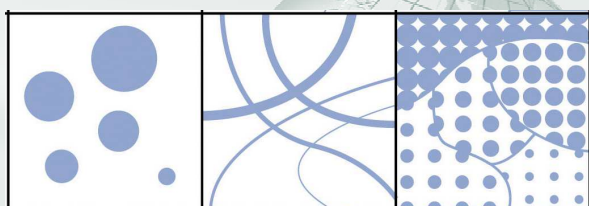
Veličina simbola

- Promena veličine simbola se praktikuje kod tačkastih objekata i kod linijskih objekata (debljina linije).
- Veličinom simbola se na karti efikasno može izraziti značaj pojave koja se prikazuje.
- Veličina simbola može biti proporcionalna vrednosti nekog atributa (numeričko polje).
- Na osnovu vrednosti polja se izvrši klasiranje podataka u nekoliko klasa i za svaku klasu se bira veličina simbola.

38

Veličina simbola

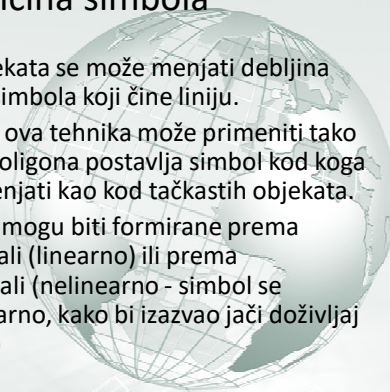

Korišćenje promene veličine simbola kod tačkastih, linijskih i površinskih objekata

39

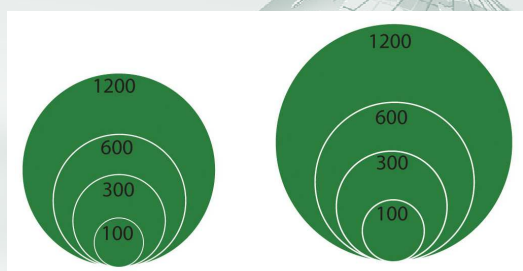
Veličina simbola

- Kod linijskih objekata se može menjati debljina linije ili veličina simbola koji čine liniju.
- Kod poligona, se ova tehnika može primeniti tako što se u centar poligona postavlja simbol kod koga će se veličina menjati kao kod tačkastih objekata.
- Veličine simbola mogu biti formirane prema matematičkoj skali (linearno) ili prema perceptualnoj skali (nelinearno - simbol se povećava nelinearno, kako bi izazvao jači doživljaj kod posmatrača)

40

Veličina simbola

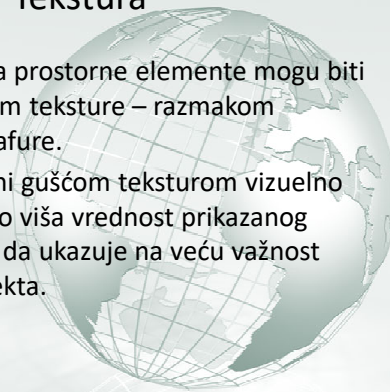

Linearno i nelinearno povećanje veličine simbola

41

Tekstura

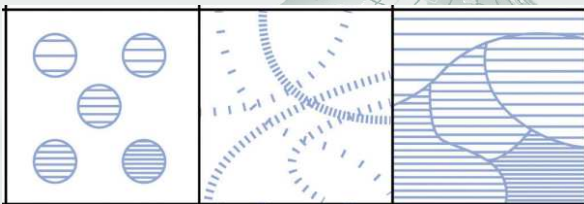
- Podaci vezani za prostorne elemente mogu biti izraženi gustinom teksture – razmakom između linija šrafure.
- Objekti prikazani gušćom teksturom vizuelno se doživljavaju kao viša vrednost prikazanog podatka i može da ukazuje na veću važnost prikazanog objekta.

42

Korišćenje teksture

Korišćenje promene gustine teksture kod tačkastih, linijskih i površinskih objekata

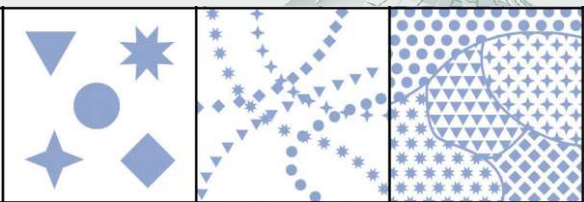
43

Šara - pattern

- Ko korišćenja šare, koriste se simboli koji su iste veličine ali različitog oblika.
- Oblik simbola može biti povezan sa pojavom koju prikazuje.
- Kod tačkastih objekata to će biti jedan simbol, dok će kod linijskih objekata biti niz simbola duž linije, odnosno površina ispunjena simbolima, kod poligona.

44

Korišćenje šare

Korišćenje promene šare kod tačkastih, linijskih i površinskih objekata

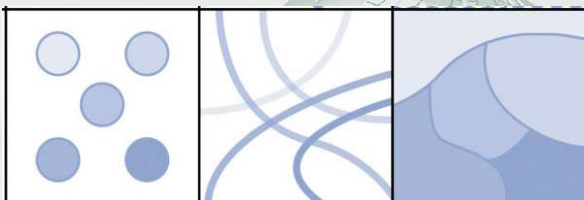
45

Korišćenje boje

- U zavisnosti od vrednosti podataka koji se prikazuju, izabraće se nijansa jedne boje ili će se koristiti paleta različitih boja.

46

Korišćenje boje

Korišćenje promene nijanse boje kod tačkastih, linijskih i površinskih objekata

47

Simboli

	<i>Points</i>	<i>Lines</i>	<i>Areas</i>	<i>Best to show</i>
<i>Shape</i>		<i>possible, but too weird to show</i>	cartogram	qualitative differences
<i>Size</i>			cartogram	quantitative differences
<i>Color Hue</i>				qualitative differences
<i>Color Value</i>				quantitative differences
<i>Color Intensity</i>				qualitative differences
<i>Texture</i>				qualitative & quantitative differences

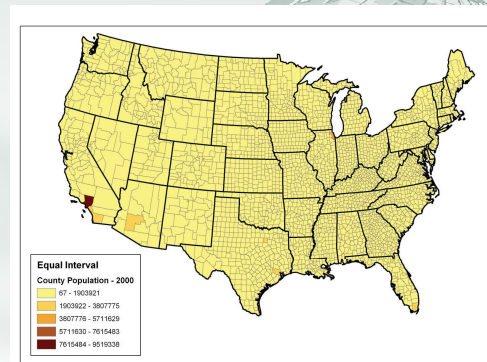

Jednaki intervali – Equal intervals

- Ceo opseg posmatranog skupa se podeli na jednake intervale za željeni broj klasa.
- Ovaj način klasifikacije je pogodan za setove podataka sa kontinualnim vrednostima kao što su padavine ili temperature.
- Prednost jeste da se podaci mogu jednostavno interpretirati o od osoba koje nemaju tehničko obrazovanje.
- Može biti nepogodan način kod seta podataka gde će veliki deo podataka biti uključen u samo jednu klasu.

55

Jednaki intervali – Equal intervals

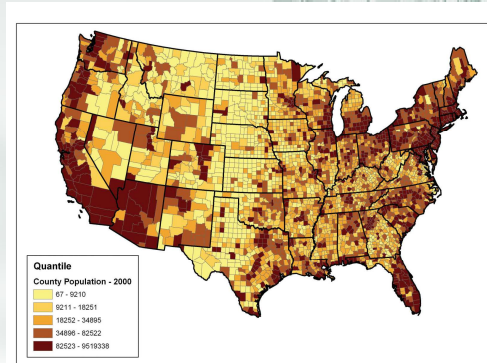
56

Jednak broj podataka - Quantile

- Posmatrani skup podataka se deli tako da svaka od željenog broj klasa obuhvati jednak broj podataka.
- Ovo je pogodan način razvrstavanja kod skupa podataka sa približno uniformnom raspodelom.
- Prednost ovog klasiranja je da se naglašava relativan položaj vrednosti unutar skupa podataka.
- Nedostatak može biti što mogu unutar jedne klase da se pojave velike razlike vrednosti.

57

Jednak broj podataka - Quantile

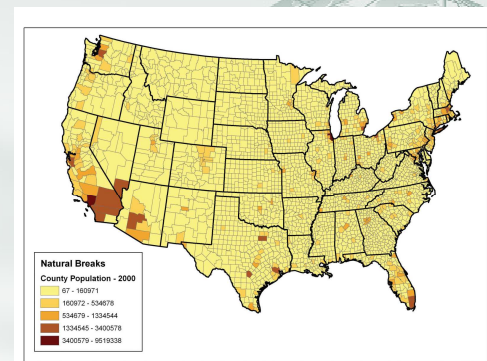
58

Prirodne granice – Natural breaks

- Posmatrani skup podataka se deli tako da se traže koji su podaci međusobno grupisani a zatim se traže granice tih grupa.
- Ova klasifikacija je pogodna kada su podaci neravnomerno – neujednačeno raspoređeni unutar skupa.
- Potencijalan nedostatak ove klasifikacije je moguć neujednačen raspon grupa.

59

Prirodne granice – Natural breaks

60

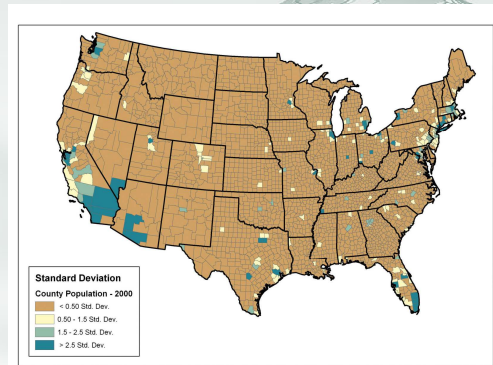

Srednje kvadratno odstupanje

- Kod ove klasifikacije se podaci razvrstavaju prema sračunatoj veličini srednje kvadratnog odstupanja (standardne devijacije) u odnosu na srednju vrednost.
- Ova klasifikacija je pogodna kod podatka koji slede normalnu raspodelu.

61

Srednje kvadratno odstupanje

62

Kako kreirati kartu?

Generalno, podela se može napraviti na karte:

- Karte koje će se posmatrati iz blizine (u knjizi, katalogu, izveštaju)
- Karte koje će se posmatrati sa neke udaljenosti (zidna karta, karta u sastavu nekog postera)
- Karta koje će se projektovati putem projektora.

63

Kako kreirati kartu?

- Na karti koja će se posmatrati iz blizine mogu biti tanke linije i mogu biti prikazani sitniji detalji koji će još uvek biti čitljivi.
- Za karte koje se posmatraju iz daljine koristiti deblje linije, veća slova i brojeve.
- Kod karata koje će biti prikazane putem projektora voditi računa koji detalji će biti vidljivi, s obzirom na rezoluciju slike.

64

Kako kreirati kartu?

- Karta ne sme biti pretrpana detaljima, kako bi bila čitljiva. U slučaju prevelike gustine detalja, treba izvršiti generalizaciju sadržaja.
- Sadržaj karte treba prilagoditi korisniku: za eksperte može biti sadržaj kompleksniji. Za one koji nisu upućeni u problematiku koju karta prikazuje, treba da bude sadržaj jednostavniji.

65

Kako kreirati kartu?

Ispisivanje teksta

- Koristiti i mala i velika slova
- **KOD KORIŠĆENJA SAMO VELIKIH SLOVA MOGU BITI POTEŠKOĆE U ČITANJU**
- **Koristiti sans serif fontove**
- **Bez "fancy" fontova**
- **Velika boldovana slova za važne stvari**

• Sitna slova za manje važne stvari

66